

Regeringskansliet Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet *Låt fler forma framtiden* SOU 2016_5(362761)_TMP 2016:5) från 2014 års Demokratiutredning

Region Örebro län har getts möjlighet att yttra sig över SOU 2016:5 *Låt fler forma framtiden!* Nedan följer Region Örebro läns yttrande.

Sammanfattning

Kapitel 3 – Om delaktighet och jämlikt inflytande

Region Örebro län

- tillstyrker utredningens förslag om ett nytt mål för demokratipolitiken med lydelsen: ”En hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande”, samt att målsättningen om en hållbar demokrati ska uppnås genom specifika delmål

Kapitel 5 – Valdeltagande och politiskt engagemang mellan valen

Region Örebro län

- Vill framföra att det civila samhället och föreningslivet spelar en viktig roll när det gäller att stärka kunskapen om demokratin och att stimulera den demokratiska delaktigheten, särskilt i områden där deltagandet traditionellt sett är lägre. Då utredningen föreslår att organisationer inom det civila samhället som arbetar med att öka den demokratiska delaktigheten i utsatta områden bör få bättre förutsättningar genom ökat statligt stöd, vill Region Örebro län framhålla att det är positivt att staten utökar sitt ansvar inom detta område.

Kapitel 7 – De förtroendevalda och den sociala representativiteten

Region Örebro län

- tillstyrker förslaget om att den sociala representativiteten i de politiska församlingarna på nationell och lokal nivå följs upp av SCB en gång per mandatperiod

Kapitel 8 – De förtroendevaldas villkor

Region Örebro län

- tillstyrker att fullmäktige kan få möjlighet att besluta om att en ledamot ska kunna ha kvar sitt uppdrag i fullmäktige under återstoden av mandatperioden om denne upphör att vara valbar genom flytt
- tillstyrker att KL ska innehålla bestämmelser om att kommuner och landsting ska verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former.
- tillstyrker att det ska framgå av KL att fullmäktige får besluta om att förtroendevalda som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid får möjlighet att vara föräldralediga eller sjukskrivna.

Kapitel 9 – Den lokala politikens organisering

Region Örebro län

- tillstyrker att text förs in i KL om att fullmäktige ska kunna hålla debatter utan samband med annan handläggning och att fullmäktigepresidiet kan fatta beslut om att kalla till en sådan debatt.

Kapitel 11 – Medborgardialog och samråd inom kommuner och landsting

Region Örebro län

- vill framföra att det är positivt att förslaget till lagtext uttrycks som en målsättning och inte är tvingande för kommuner och landsting, då engagemanget och innehållet för dialoger kan anpassas efter de lokala förhållandena. Det bör dock påpekas att det inte borde anses nödvändigt med en sådan paragraf, då KL redan idag tillåter flera möjligheter för medborgare att kunna påverka mellan valen, vilket utredningen också beskriver. En möjlighet som ofta glöms bort i detta sammanhang är den så kallade villkorade delegationen (6 kap 38§ KL) där nämnder kan uppställa villkor som innebär att de som utnyttjar nämndens tjänster ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller att yttra sig innan beslut fattas.

Kapitel 12 – Det förstärkta folkinitiativet

Region Örebro län

- tillstyrker förslaget om att det ska vara möjligt att samla in underskrifter via internet
- tillstyrker förslaget om att en nationell webbplats inrättas som ska kunna användas för namninsamling av folkinitiativ
- tillstyrker förslaget om att fastställandet av antalet erforderliga namnunderskrifter för att väcka ett folkinitiativ ska utgå från antalet röstberättigade som fanns i kommunen eller landstinget på valdagen vid det senaste ordinarie valet

Kapitel 13 – Medborgarförslag och folkmotion

Region Örebro län

- avstyrker förslaget om att inrätta folkmotion inom kommuner och landsting

Kapitel 14 – Ungas delaktighet och inflytande

Region Örebro län

- vill, när det gäller frågan om rösträttsålder, framföra att det är logiskt om den är den samma som myndighetsåldern, det vill säga 18 år. Om rösträttsåldern ska sänkas på sikt till följd av den försöksverksamhet som föreslås i utredningen, är ett alternativ att rätten att rösta utsträcks till dem som fyller 18 år samma år som val förätts.

Kapitel 15 – Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

Region Örebro län

- tillstyrker förslaget om att demokratisk delaktighet ska utgöra ett mål i den kommande funktionshinderstrategin

Allmänna synpunkter

Region Örebro län vill inledningsvis framhålla att utredningen har gjort ett gediget arbete och vill särskilt ge beröm för det arbetssätt som använts, vilket kännetecknats av en bred dialog med organisationer, civilsamhälle och andra berörda intressenter. Utredningen har också involverat ett stort antal forskare som genom sina forskningsrapporter belyst direktivens frågeställningar på ett förtjänstfullt sätt. Det är också stärkande att dessa forskningsrapporter legat till grund för den analys och de ställningstaganden som utredningen senare för fram i sitt betänkande. Utredningens betänkande tillsammans med de underliggande forskningsrapporterna ger sammantaget en god bild av hur det står till med demokratin i Sverige och vilka frågor som är angelägna att arbeta vidare med för kommunerna, landstingen, de politiska partierna samt regeringen.

Region Örebro läns avsikt med detta yttrande är att först och främst besvara förslagen i utredningen och inte fokusera så mycket på de enskilda bedömningarna/ rekommendationerna, om än i mer sammanfattande ordalag. Nedan följer synpunkter på utredningens förslag efter betänkandets kapitelindelning.

3. Om delaktighet och jämlikt inflytande

Utredningen föreslår ett nytt mål för den nationella demokratipolitiken där fokus ligger på en hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande. Region Örebro län vill framföra att det är positivt att utredningen betonar värden som delaktighet och jämlikhet då de är centrala i vårt styrelseskick. Det är likaså positivt att, som utredningen framhåller, det övergripande målet bör kompletteras med specifika delmål för att på det sättet förtydliga inriktningen i demokratipolitiken. Region Örebro län:

- tillstyrker utredningens förslag om ett nytt mål för demokratipolitiken med lydelsen: ”En hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande”, samt att målsättningen om en hållbar demokrati uppnås genom specifika delmål.

5. Valdeltagande och politiskt engagemang mellan valen

Valdeltagandet är som utredningen beskriver på en hög i nivå i Sverige och det finns ingen omedelbar anledning till oro genom att demokratin hotas av medborgerlig passivitet. Det är dock, som utredningen framhåller stora skillnader när det gäller valdeltagandet mellan olika grupper i samhället vilket borde resultera i insatser för att stärka den politiska jämlikheten. De politiska partierna och de offentliga aktörerna kan var och en göra mycket för att visa vilka möjligheter det finns att påverka och t ex rikta sin information till samhällsgrupper som sällan deltar i val.

Det civila samhället och föreningslivet spelar en viktig roll när det gäller att stärka kunskapen om demokratin och att stimulera den demokratiska delaktigheten, särskilt i bostadsområden där

Tjänsteställe, handläggare
Marcus Olofsson

Datum
2016-06-07

Beteckning
16RS1544

deltagandet traditionellt sett är lägre. Då utredningen föreslår att organisationer inom det civila samhället som arbetar med att öka den demokratiska delaktigheten i utsatta områden bör få bättre förutsättningar genom ökat statligt stöd, vill Region Örebro län framhålla att det är positivt att staten utökar sitt ansvar inom detta område.

6. De politiska partierna

De politiska partierna har en central roll i den svenska demokratin och kan sägas vara motorerna i det representativa styrelseskicket. Utredningen ger i sin bakgrundsanalys god insikt i de problem partierna har att förhålla sig till och ger genom sina bedömningar rikliga rekommendationer för hur partierna kan utveckla sina arbetssätt. Region Örebro län tar dock inte ställning till dessa rekommendationer i detta yttrande.

7. De förtroendevalda och den sociala representativiteten

Utredningen ger i detta kapitel en beskrivning över de förtroendevalda och den sociala representativiteten i de beslutande församlingarna. Det kan konstateras att kvinnor, utrikes födda, personer från nationella minoriteter samt unga och äldre personer alltfjämt är underrepresenterade i politiken, vilket understryker vikten av, som utredningen framhåller, att de politiska partierna bör åta åtgärder för att förbättra jämställdheten och jämlikheten. Ett sätt att skaffa kunskap om den sociala representativiteten i de beslutande församlingarna är att kontinuerligt undersöka och följa upp hur det ser på lokal, regional respektive nationell nivå. Region Örebro län:

- tillstyrker förslaget om att den sociala representativiteten i de politiska församlingarna på nationell och lokal nivå följs upp av SCB en gång per mandatperiod

8. De förtroendevaldas villkor

Region Örebro län instämmer till stor del i de bedömningar och rekommendationer utredningen gör avseende de förtroendevaldas villkor och möjligheter att utöva sina uppdrag som lyfts fram i kapitlet. Att möjligheterna för de förtroendevalda att utöva sina uppdrag stärks är viktigt då uppdragen tenderat att bli mer krävande över tid både för fritidspolitiker och för heltidspolitiker. Vidare är det viktigt att villkoren är anpassade till de omständigheter som råder i det moderna samhället, vilket också har betydelse för rekryteringen av nya förtroendevalda. När det gäller utredningens förslag gör Region Örebro län följande ställningstaganden:

- tillstyrker att fullmäktige kan få möjlighet att besluta om att en ledamot ska kunna ha kvar sitt uppdrag i fullmäktige under återstoden av mandatperioden om denne upphör att vara valbar genom flytt

Tjänsteställe, handläggare
Marcus Olofsson

Datum
2016-06-07

Beteckning
16RS1544

- tillstyrker att KL ska innehålla bestämmelser om att kommuner och landsting ska verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former.
- tillstyrker att det ska framgå av KL att fullmäktige får besluta om att förtroendevalda som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid får möjlighet att vara föräldralediga eller sjukskrivna.

9. Den lokala politikens organisering

Utredningen understryker vikten av att fullmäktiges roll stärks, bland annat genom att fullmäktige på ett tydligare sätt borde bli en arena för lokalpolitisk debatt mellan valen, där partiföreträdare och fullmäktigeledamöter kan debattera viktiga framtidsfrågor utan samband med annan handläggning. Utredningen föreslår att KL tillförs en särskild text som uttrycker möjligheten för presidiet att fatta beslut om att kalla till debatt och vilken eller vilka ämnen som ska debatteras. Det bör påpekas att det redan idag finns möjlighet för fullmäktigepresidiet att kalla till debatt utan att den sker i samband med annan handläggning, så förslaget bör inte anses som helt nödvändigt. Tillförandet av en sådan text i KL kan dock motivera och uppmana kommuner och landsting att anordna sådana debatter i högre utsträckning än vad som sker idag, vilket på sikt kan öka intresset för lokala politiska frågor bland allmänheten. Region Örebro län:

- tillstyrker att text förs in i KL om att fullmäktige ska kunna hålla debatter utan samband med annan handläggning och att fullmäktigepresidiet kan fatta beslut om att kalla till en sådan debatt.

10. Deltagande och inflytande på nationell nivå

Remissförfarandet tillsammans med kommittéväsande, samråd och hearings är viktiga kanaler för påverkan på nationell nivå. Region Örebro län instämmer i utredningens analys om att deltagandet i dessa kanaler skulle kunna breddas och att ansträngningar borde göras för att nå ut till organisationer som annars inte gör sin röst hörd. Ett sätt att utveckla tillgängligheten till dessa kanaler är att använda digitala verktyg i högre utsträckning.

11. Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting

Region Örebro län instämmer i utredningens analys om svårigheterna med att genomföra framgångsrika dialoger och samråd, då de exempelvis kan väcka falska förhoppningar om reellt inflytande bland de som deltar eller genom att de grupper som tenderar att delta i dialogerna inte är representativa för hela befolkningen. Vid genomförandet av medborgardialoger är det viktigt att de noga följer fastställda principer och rutiner samt rymmer en form av medskapande där medborgare får vara med och forma innehållet. Likaså är det viktigt att dialogerna sker i ett tidigt skede i beslutsprocessen så att politiska beslut får en djupare förankring och legitimitet.

- när det gäller förslaget som redovisas i 11.5.1 om att en målsättningsparagraf ska införas i KL vill Region Örebro län framföra att det är positivt att lagtexten uttrycks som en målsättning och inte är tvingande för kommuner och landsting, då engagemanget och innehållet för dialoger kan anpassas efter de lokala förhållandena. Det bör dock påpekas att det inte borde anses nödvändigt med en sådan paragraf, då KL redan idag tillåter flera möjligheter för medborgare att kunna påverka mellan valen, vilket utredningen också beskriver. En möjlighet som ofta glöms bort i detta sammanhang är den så kallade villkorade delegationen (6 kap 38§ KL) där nämnder kan uppställa villkor som innebär att de som utnyttjar nämndens tjänster ska ges tillfälle att lägga fram förslag eller att yttra sig innan beslut fattas.

12. Det förstärkta folkinitiativet

Folkinitiativet är ett värdefullt redskap som kan bidra till ökat inflytande och delaktighet mellan valen. Region Örebro län instämmer i utredningens bedömning om att några förändringar av folkinitiativets grundläggande principer inte behöver göras, men att det finns utrymme för att göra vissa förtydliganden av bestämmelser kopplat till genomförandet. Region Örebro län vill därför:

- tillstyrka förslaget om att det ska vara möjligt att samla in underskrifter via internet
- tillstyrka förslaget om att en nationell webbplats inrättas som ska kunna användas för namninsamling av folkinitiativ
- tillstyrka förslaget om att fastställandet av antalet erforderliga namnunderskrifter för att väcka ett folkinitiativ ska utgå från antalet röstberättigade som fanns i kommunen eller landstinget på valdagen vid det senaste ordinarie valet

13. Medborgarförslag och folkmotion

När det gäller införande av folkmotion på lokal och regional nivå vill Region Örebro län framföra att det är ett mindre bra förslag, då det medför att det blir tvingande för kommuner och landsting att införa folkmotion samtidigt som förslaget också innebär att bestämmelserna om medborgarförslag tas bort ur kommunallagen. Region Örebro län menar att möjligheten att lämna medborgarförslag borde utvecklas genom att enskilda medborgare exempelvis ges mer stöd av kommuner och landsting att skriva fram förslag och i högre utsträckning informeras om möjligheten att lämna förslag. Vidare, så kan kommuner och landsting idag själv avgöra om man vill införa e-förslag (som liknar folkmotion) och vilken nivå som ska gälla för att förslagen ska gå vidare för behandling inom organisationen, vilket är att föredra framför en tvingande lagstiftning om att 1 % av de folkbokförda ska stödja en folkmotion för att den ska gå vidare för behandling. Region Örebro län:

- avstyrker därmed förslaget om att inrätta folkmotion inom kommuner och landsting

Tjänsteställe, handläggare
Marcus Olofsson

Datum
2016-06-07

Beteckning
16RS1544

14. Ungas delaktighet och inflytande

Region Örebro län delar utredningens analys om vikten av att unga bör få ökade möjligheter att tillgodogöra sig kunskaper om hur kommuner och landsting fungerar och förståelse för den lokala demokratins funktionssätt i högre utsträckning än vad som sker idag. Det är med andra ord viktigt att skolan ger ungdomar rätt förutsättningar och verktyg för att bli aktiva medborgare. Det är likaså viktigt att ungas perspektiv kommer till uttryck i de demokratiska processerna genom exempelvis olika typer av inflytandeforum. När det gäller frågan om rösträttsålder vill Region Örebro län framföra att det är logiskt om den är den samma som myndighetsåldern, det vill säga 18 år. Om rösträttsåldern ska sänkas på sikt till följd av den försöksverksamhet som föreslås i utredningen, är ett alternativ att rätten att rösta utsträcks till dem som fyller 18 år samma år som val förätas.

15. Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

Det förslag som handlar om att demokratisk delaktighet ska utgöra ett mål i den kommande funktionshinderstrategin är ett bra sätt att lyfta fram frågor som rör deltagande och inflytande för personer med funktionsnedsättningar och understryker vikten av att tillgänglighetsarbetet genomsyrar det demokratifrämjande arbetet. I övrigt när det gäller de bedömningar och rekommendationer som görs i kapitlet har Region Örebro län inget att tillägga.

För Region Örebro län

Marie-Louise Forsberg-Fransson
Regionstyrelsens ordförande

Rickard Simonsson
Regiondirektör